

Avui ens acostem més cap a casa, i us convidem a parlar d'una obra que físicament està al centre de Girona, i que el seu tema és essencialment Gironí, d'orgull Gironí.

Avui parlarem de la representació pictòrica dels fets que van succeir a Girona el 19 de setembre de 1809, en plena guerra contra els francesos en els setges de Girona, avui parlarem del quadre de Ramon Martí Alsina que es pot veure a l' Auditori Josep Irla, de la seu de la Generalitat de Catalunya a Girona.

Avui -seguint un suggeriment que ens heu fet arribar-, parlarem d'un gran pintor Ramon Martí Alsina, que va pintar un gran , però molt gran quadre, avui parlarem de:

El gran dia de Girona

Aquest quadre va ser pintat per l'artista Barceloní, Ramon Martí Alsina, però qui era aquest artista i per quin motiu va pintar aquest quadre, i com és que ha acabat a Girona.

Anem a respondre doncs aquestes preguntes

Martí Alsina va néixer el 10 d'agost de 1826 a Barcelona i va cursar estudis a l'escola de la Llotja de Barcelona.

Durant els anys 50 va participar en l'organització d'exposicions amb l'Asociación de Amigos de las Bellas Artes de Barcelona, que va compaginar amb la feina de professor d'aritmètica i geometria de l'escola de la Llotja.

Més tard també va ser professor de dibuix de figura. Durant aquesta època va tenir diversos tallers a Barcelona, on també feia classes privades en les quals es van formar de manera paral·lela a l'ensenyament oficial, mestres com Modest Urgell, Joaquim Vayreda, Tusquets i Galofre, entre d'altres.

El 1855 va fer un viatge a París per descobrir les tendències artístiques del moment. Va visitar l'Exposició Universal i va descobrir obres de l'Escola de Barbizon que influiria de manera permanent en el seu estil.

El 1858 va viatjar a Madrid a presentar-se a una Exposición Nacional de Bellas Artes, on va ser tercer amb l'obra Estudi del Natural i va vendre El darrer dia de Numància.

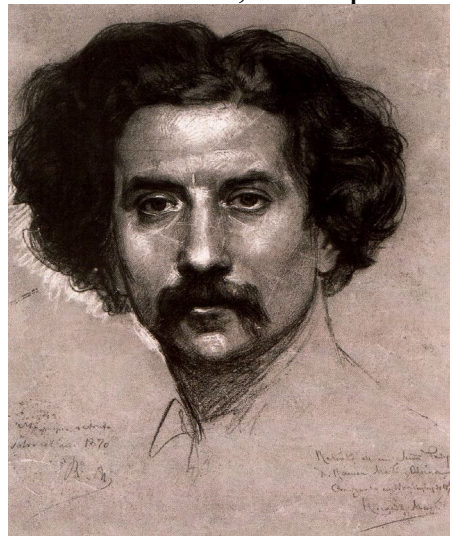
L'any següent, el 1859, va ser nomenat acadèmic de l'ara anomenada Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi.

En aquell moment va rebre un encàrrec de la Diputació de Barcelona per a realitzar un quadre sobre la guerra del Marroc, i se'n desconeixen les causes, però finalment l'encàrrec el va dur a terme Marià Fortuny, qui va fer la coneguda La Batalla de Tetuan, actualment exposada al Museu Nacional d'Art de Catalunya.

El 1860 es va afiliar a l'Ateneu Català, l'actual Ateneu Barcelonès, del qual va arribar a presidir la secció de Belles Arts en els últims anys de la seva vida. Un any després va rebre l'encàrrec de pintar tres plafons per decorar el sostre del Liceu, després del primer incendi. Aquestes obres van desaparèixer amb el segon incendi el 1994.

El 1863 va iniciar el seu gran projecte, pintar El Gran dia de Girona, obra que l'acompanyaria la resta dels seus dies.

Va morir a Barcelona el 21 de desembre de 1894.

Per poder entendre el sentit d'aquest quadre, ens hem de situar en el context històric-artístic de mitjans del segle XIX.

En aquell moment hi havia un fort sentiment patriòtic a tot Europa, i un gran desig de representar fets patriòtics triufants, enaltint els herois, és a dir que una de les branques més populars de la pintura era la pintura històrica promoguda pels governs dels estats.

Aquests quadres s'encarregaven als artistes mitjançant concurs, i els pintors que els guanyaven veien millorat el seu prestigi, per tant els artistes participaven en aquests concursos, com ara en les Exposicions Nacionals que se celebraven anualment a Madrid. En aquelles exposicions, les obres de temàtica històrica, amb un alt component èpic i romàntic, sovint tenien una molt bona acollida.

Moltes de les obres guanyadores eren obres de gran format, que en guanyar eren adquirides per diverses institucions o pel mateix Estat. És probable que aquest fos el motiu que decidís Martí Alsina, més especialitzat en pintura de paisatges, a realitzar obres de temàtica històrica.

Martí Alsina sembla ser que tenia una especial predilecció pels fets de la guerra del francès, centrada en els fets de resistència heròica del setge de Girona, pel que va centrar els més importants esforços de la seva vida pictòrica en aquest quadre.

Aquest quadre és un dels més grans que s'ha pintat mai a Catalunya, té unes mesures de 4,96 x 10,82 metres, i probablement el fet de ser tan gran, era per donar-li més monumentalitat al fet històric que representa.

També hi ha opinions que assenyalen que la raó de fer un quadre tant gran era per superar el quadre “La batalla de Tetuan” de Fortuny, un quadre que en principi sembla que l'havia de pintar Martí Alsina.

Per poder dur a terme aquest quadre, Martí Alsina va llogar un estudi de mides especials, i va acumular tot tipus d' “attrezzo” per donar el màxim realisme possible a la seva obra, va treballar amb molts models, i fins i tot es va fer confeccionar vestits per a l'ocasió.

Així mateix Martí Alsina va visitar Girona en diverses ocasions, com demostren els centenars d'esbossos de diversos racons de la ciutat que encara es conserven, uns a col·leccions particulars i d'altres al Museu Nacional d'Art de Catalunya i al Museu d'Art de Girona.

Es té notícia que els primers intents per començar l'obra s'estaven realitzant a la fi de 1859, gràcies a una carta dirigida a Martí Alsina enviada des de Girona amb data 14 d'octubre de 1859, on se li donava contestació a una informació, sol·licitada pel pintor, sobre les banderes i d'altres consultes que volia incloure a la pintura i que desitjava que fossin el més realistes possibles, i si bé no el va acabar mai si que hi ha constància que a l'any 1864 ja va encarregar el marc.

Martí Alsina volia portar aquest quadre a Madrid, per concursar a l'Exposició Nacional de 1864, però quan va rebre comentaris crítics de l'obra, va decidir no dur a terme l'enviament i continuar treballant en el tema.

De fet, hi va treballar durant molt de temps, i el que havia de ser i va ser, el treball més important del pintor, no el va donar mai per acabat i no el va arribar a firmar mai.

El projecte en el qual havia invertit tant temps i esforços, personals i econòmics, acabaria com a fracàs, ja que durant la vida de l'artista l'obra no va arribar a sortir mai del seu taller.

Martí Alsina va donar l'obra en garantia d'un deute de 20.000 pessetes que tenia amb un seu amic -Pau Borrell-, i com que no podia liquidar el préstec, Borrell va passar a tenir la propietat temporal de l'obra. No seria fins a l'any 1894 que Martí Alsina aconseguiria arribar a un acord amb els hereus de Borrell, canviant la peça per unes altres 14 obres.

Martí Alsina va intentar vendre aquest quadre a totes les institucions, possibles, però va morir sense aconseguir-ho, més que res pel gran tamany del quadre que feia molt difícil poder trobar un lloc a on exposar-lo.

Joan Nepomucè Font i Sangrà, col·leccionista privat afeccionat als quadres de Martí Alsina, va adquirir l'obra un cop mort l'artista, i va oferir-la a l'Ajuntament de Barcelona per a exhibir-la a l'Exposició de Belles Arts del mateix any. No es mostraria però fins al 1898, en una exposició d'artistes recentment morts.

A l'esquerra és pot veure el quadre.

Posteriorment aquesta obra seria traslladada al Museu d'Arts Decoratives i Arqueològic, on romandria enrotllada sense marc.

El 1904, com que l'obra no estava exposada enlloc, el seu propietari la va reclamar i el 1905 Font i Sangrà la va recuperar

Després d'algunes negociacions, a l'any 1929 el gran dia de Girona va passar a ser propietat de l'Ajuntament de Barcelona i exposat permanentment al Palau de les Belles Arts.

El 1938, en plena Guerra Civil Espanyola, el Palau va ser víctima d'un bombardeig, fet que va provocar que es trenqués la claraboia del sostre de l'edifici feta de vidre, malmetent l'obra, en la qual es van produir un parell d'esquerdes de gran tamany.

Un cop finalitzada la guerra i a causa de les seves mides extraordinàries es va decidir enrotllar l'obra en un corró per a protegir-la i guardar-la en un magatzem del Museu Nacional d'Art de Catalunya fins que pogués ser restaurada.

Aquesta restauració però no va tenir lloc fins a l'any 2009, aprofitant l'acord per exhibir l'obra amb caràcter permanent a la seu de la Generalitat de Catalunya a Girona, a on es pot visitar.

Però quin era el tema de l'obra, quins fets recollia ?.

L'obra reflecteix el moment posterior a la batalla que va tenir lloc el dia 19 de setembre de 1809, durant la Guerra del Francès, quan l'exèrcit invasor va intentar un atac definitiu contra la ciutat de Girona, i la ciutat va resistir l'atac seguint les ordres del general Álvarez de Castro.

Es pot localitzar el lloc pels elements arquitectònics que es veu al fons de la pintura, on s'aprecien els campanars de la catedral de Girona i de l'església de Sant Fèlix.

Davant d'aquests edificis es troben les muralles de la ciutat a la zona de la Torre Gironella, per obtenir un perfil clàssic de la ciutat i perquè en aquell precís espai van tenir lloc algunes de les batalles més importants durant el setge.

Encara que es tracti d'un fet històric real, pel seu tractament la pintura ens transporta a una històrica èpica, perseguint el caràcter d'enaltiment de la gesta històrica.

L'obra està dividida en tres plans, els personatges de primer terme són els més realistes i dramàtics, tractats amb colors més vius, al segon pla els personatges estan menys definits i a la tercera part algunes figures només hi són esbossades les més properes al fons, on l'arquitectura s'esvaeix en una espècie de boira.

L'escena de la meitat dreta es distribueix en una estructura piramidal amb el vèrtex en les ruïnes del fons i el seu costat esquerre format pels defensors atrinxerats, una línia que talla en diagonal l'espai total de l'obra i que permet centrar l'atenció en les figures dels comandaments militars tot i estar en segon pla. Aquest grup, ubicat a la meitat esquerra, està format per la darrera línia de defensors de la ciutat, amb el general Álvarez de Castro en una posició molt destacada.

A l'extrem dret de l'obra es pot veure l'exèrcit francès en retirada, unes figures quasi difuminades, com volent evitar tenir protagonisme dins l'obra.

A la part baixa del quadre, el primer pla de la batalla, s'hi veuen representat els ferits i morts, aportant el màxim realisme a les imatges més dramàtiques. Un d'ells, ubicat al centre del quadre per sota de la figura del general, representa el personatge destacat d'una dona pertanyent a la Companyia de Santa Bàrbara —cos militar format per dones per socórrer i assistir als ferits en batalla— i s'aprecia en el seu braç esquerre una cinta vermella lligada, símbol pel qual se les distingia. Se'n poden observar d'altres repartides a l'escena de la batalla, algunes tractant d'alleujar als ferits i d'altres portant el menjar i el beure.

Avui hem vist doncs un quadre molt vinculat a tots nosaltres, tant per on es troba exposat, com per la temàtica històrica vinculada a uns fets que van passar a casa nostra.

Seguirem parlarem d'art en aquesta galeria El Claustre Virtual, gràcies pel vostre temps.

Una salutació a tots i un nou agraïment al sanitaris i a tota la gent que continua fent un treball imprescindible aquests dies.

Marià Mascort
Director
Galeria El Claustre

(Si voleu deixar comentaris seran benvinguts. Podeu fer-ho en el nostre compte d'Instagram i si ho voleu difondre millor)

Per acabar, un parell d'anècdotes a l'entorn d'aquest quadre:

1,- La tela medeix 58 metres quadrats, i pesa uns 70 kilos, i està feta amb el mateix tèxtil que es feien les veles dels vaixells.

2,- L'obra té una errada històrica, ja que els uniformes dels francesos morts, situats en primer terme, corresponen a la Guàrdia Imperial francesa, però aquest cos militar mai va estar a Girona